EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 20.1.2025
COM(2025) 8 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

inimkaubandusevastases võitluses tehtud edusammude kohta (viies aruanne)

{SWD(2025) 4 final}

1. SISSEJUHATUS

Inimkaubandus on kuritegu, mis rikub inimelusid, sest röövib ohvritelt nende väärikuse, vabaduse ja põhiõigused. Europoli andmetel on inimkaubandus 55 kõige ohtlikuma kuritegeliku võrgustiku (üks) põhitegevus[1]. 2024. aasta ülemaailmne inimkaubanduse aruanne[2] näitas, et 74 % inimkaubitsejatest tegutseb rühmituste ja võrgustikena, mida ühendab vaid üsna nõrk ärilist laadi kuritegelik suhe, või struktureeritud kuritegelike organisatsioonidena. See toob esile organiseeritud kuritegelike ühenduste ülekaaluka rolli inimkaubanduses. Inimkaubandus on sageli seotud ka muude kuritegudega, nagu ebaseaduslik uimastikaubandus, rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine, organiseeritud varavastane kuritegevus, rahapesu ja dokumendipettus.

Lisaks on inimkaubandus maailmas suuruselt teine ebaseaduslik majandussektor[3]. Sunniviisilisest tööst inimkaubitsejatele aastas laekuv kasum maailmas on hinnanguliselt 236 miljardit USA dollarit, mis on peaaegu 10 000 USA dollarit ohvri kohta. Ohvrite ärakasutamine Euroopas ja Kesk-Aasias on kõige kasumlikum. See toob ohvri kohta aastas sisse kuni 20 000 USA dollarit[4]. **Saadav kasum on suur** ja on alates 2014. aastast 37 % kasvanud, aga **kurjategijate riskid on endiselt väikesed**.

COVID-19 pandeemia põhjustatud ja selle järel veelgi süvenenud peamine probleem on **inimkaubanduse liikumine digiruumi**. Endiselt esineb raskusi **ohvrite avastamisel ja nende suunamisel** abi ja toetuse juurde.

Inimkaubandust käsitlev ELi õigusraamistik on sätestatud **inimkaubandusevastases direktiivis**,[5] mida on **muudetud direktiiviga (EL) 2024/1712**[6] (edaspidi „muudetud direktiiv“) ja mis jõustus **14. juulil 2024**. Muudatustega on kehtestatud rangemad normid inimkaubanduse vastu võitlemiseks ning antud ametiasutustele tõhusamad vahendid inimkaubandusega seotud süütegude uurimiseks ja nende eest vastutusele võtmiseks. Nendega on määratud kindlaks uued ärakasutamise vormid ja määratletud internetis toime pandud seksuaalne ärakasutamine raskendava asjaoluna. Samuti on nendes sätestatud, et ohvreid tuleb paremini toetada, ning need kujutavad endast ühte peamistest meetmetest, mis on ette nähtud **inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegias 2021–2025**[7] (edaspidi „strateegia“), mis hõlmab neljal sambal põhinevat terviklikku lähenemisviisi[8].

---

[1] Decoding the EU's most threatening criminal networks | Europol (europa.eu) (Ülevaade ELi suure riskiga kuritegelikest võrgustikest | Europol (europa.eu)).

[2] 2024 Global Report on Trafficking in Persons (2024. aasta ülemaailmne inimkaubanduse aruanne).

[3] Lisateavet saab siit: The Global Organized Crime Index 2023 | Global Initiative (Üleilmne organiseeritud kuritegevuse indeks 2023 | Üleilmne algatus).

[4] Lisateavet saab siit: Profits and poverty: The economics of forced labour | International Labour Organization (ilo.org) (Kasum ja vaesus. Sunniviisilise töö majanduslikud aspektid | Rahvusvaheline Tööorganisatsioon (ilo.org)).

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (ELT L 101, 15.4.2011, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/36/oj).

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1712, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (ELT L, 2024/1712, 24.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1712/oj).

[7] Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025.

[8] i) inimkaubandust soodustava nõudluse vähendamine, ii) inimkaubitsejate ärimudeli lõhkumine, iii) ohvrite kaitsmine ja võimestamine ning iv) rahvusvahelise koostöö edendamine.

Kooskõlas direktiivi artikliga 20 esitab komisjon ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaatori toetusel iga kahe aasta järel aruande inimkaubandusevastases võitluses tehtud edusammude kohta. Käesolev aruanne põhineb riiklike koordinaatorite ja raportööride ELi võrgustiku, sõltumatute organite, ELi asutuste[9] ja ELi kodanikuühiskonna inimkaubandusevastase platvormi liikmete kaudu saadud teabel ning muudel ELi asutuste, ELi institutsioonide ja rahvusvaheliste organisatsioonide dokumentidel.

Aruandes i) kirjeldatakse peamisi suundumusi, ii) tutvustatakse aastate 2021–2024 peamisi inimkaubandusevastaseid meetmeid ja iii) analüüsitakse komisjoni talituste töödokumendis[10] esitatud 2021.–2022. aasta statistikat. Aruandes kasutatud andmed kogus EUROSTAT kõigilt liikmesriikidelt riiklike statistikaametite kaudu ning need on kättesaadavad Eurostati andmebaasis alamrubriigis „Crime and criminal justice“[11] („Kuritegevus ja kriminaalõigus“).

2. INIMKAUBANDUSE SUUNDUMUSED ELis

2.1. Ohvrid (sugu, vanus, kodakondsus)

Aruandeperioodil 2021–2022[12] registreeriti ELis **17 248 inimkaubanduse ohvrit**. See tähendab **20,5 % kasvu** võrreldes aastatega 2019–2020 (14 311)[13]. Ainuüksi 2022. aastal oli registreeritud ohvrite arv 10 093, mis on 41 % rohkem kui 2021. aastal (7 155) ja kõrgeim näitaja alates 2013. aastast. See oli tõenäoliselt tingitud üldisest inimkaubandusealase teadlikkuse kasvust. Asutustevahelised kooskõlastatud jõupingutused liikmesriikides Ukraina-vastase sõjalise agressiooni eest põgenevate inimeste kaitsmisel avaldasid ootamatut positiivset mõju eri rahvustest inimkaubanduse ohvrite avastamisele.

Nagu eelmistelgi aastatel on **ohvrite tegelik arv arvatavasti teatatust märksa suurem**, kuna statistika kajastab vaid registreerivatele asutustele teada olevaid ohvreid ja paljud teised jäävad avastamata.

Inimkaubandus on endiselt kuritegu, millel on **märkimisväärne sooline mõõde**. Aastatel 2021–2022 olid 65 % kõigist ohvritest ELis naised ja tütarlapsed[14]. Valdav osa seksuaalse ärakasutamise ohvritest oli naissoost (92 %). 68 % neist olid naised ja 24 % tütarlapsed. Enamik tööalase ärakasutamise eesmärgil kaubitsetud ohvritest olid mehed (70 %).

46 % registreeritud ohvritest olid ELi kodanikud ja 54 % kolmandate riikide kodanikud. Siin on toimunud muutus võrreldes 2019.–2020. aastaga, mil enamik

[9] Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE), Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Amet (eu-LISA), Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Amet (Eurojust), Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol), Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (FRONTEX), Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA) ja Euroopa Tööjõuamet (ELA).

[10] SWD(2025) 4.

[11] Alates 2021. aastast kogub Eurostat andmeid igal aastal.

[12] Märkus: arvandmeid on kohandatud selliselt, et need kajastaksid ainult andmekogumi teadaolevaid väärtusi ning hinnangud või tundmatud andmed on välja jäetud. Selline kohandus tagab esitatud andmete täpsuse ja usaldusväärsuse. Erinevused eelmiste aruannete ja praeguste andmete vahel tulenevad sellest täpsustamisprotsessist.

[13] 2022. aastal registreeriti kogu maailmas võrreldes 2019. aastaga 25 % rohkem tuvastatud ohvreid.

[14] Sama suundumust täheldatakse kogu maailmas: enamiku inimkaubanduse ohvritest moodustavad naised ja tütarlapsed (61 % tuvastatud ohvritest 2022. aastal).

registreeritud ohvritest olid ELi kodanikud (55 %). Viis ELi riiki, mille kodanikke oli inimkaubanduse ohvrite hulgas kõige enam, olid Rumeenia, Prantsusmaa, Ungari, Bulgaaria ja Saksamaa. Viis kolmandat riiki, mille kodanikke oli inimkaubanduse ohvrite hulgas kõige enam, olid Nigeeria, Ukraina, Maroko, Colombia ja Hiina. 34 % kõigist ohvritest olid selle riigi kodanikud, kus nad olid registreeritud (riigisisene inimkaubandus). Peaaegu kõik ohvrid Bulgaarias, Rumeenias, Ungaris, Slovakkias ja Lätis olid nende riikide endi kodanikud.

2.2. Inimkaubandus seksuaalse ärakasutamise eesmärgil

Inimkaubandus **seksuaalse ärakasutamise** eesmärgil oli aastatel 2021–2022 endiselt **kõige enam levinud inimkaubanduse vorm** ELis (49 % ohvritest), kuigi see näitaja on veidi langemas (varem 51 %).

Kõige levinum meetod noorte naiste ja tütarlaste värbamiseks seksuaalse ärakasutamise eesmärgil on jätkuvalt nn *lover boy* (romantilise suhte loomise) meetod[15]. Inimkaubitsejad loovad sageli internetis romantilisi suhteid, tekitavad emotsionaalse sõltuvuse ja peibutavad ohvreid seksuaalse ärakasutamise eesmärgil. Enamik liikmesriike ja Europol kinnitasid, et seksuaalse ärakasutamise eesmärgil värbamisel on keskne roll sotsiaalmeedial, eelkõige kohtingurakendustel, eskortteenuste pakkujate veebisaitidel ja täiskasvanutele mõeldud veebisaitidel.

Ohvreid värvatakse ka kolmandatest riikidest näiliselt tööalase tegevuse eesmärgil ja pärast saabumist sunnitakse neid prostitutsioonile. Näiteks Hiina naistega kaubitsemine seksuaalse ärakasutamise eesmärgil korraldati mõnes ELi riigis ja Hiinas tegutsevate detsentraliseeritud kõnekeskuste kaudu. Kõnekeskused toimivad erinevates riikides ohvrite internetireklaami haldamise keskustena, neis määratakse kindlaks seksuaalteenuste osutamise koht ja hinnad ning kantakse üle raha ebaseadusliku tulu pesemise eest vastutavatele liikmetele[16].

Seksuaalse ärakasutamise eesmärgil kaubitsetud Ladina-Ameerika naiste ja transsooliste inimeste arvu suurenemisest teatati rohkemates liikmesriikides[17] kui eelmisel aruandeperioodil. Europoli andmetel tuuakse Ladina-Ameerikast pärit ohvreid ELi eri sisenemispunkide kaudu, kasutades mõnikord ära viisanõude kaotamise korda, ning viiakse seejärel edasi ärakasutamise kohtadesse. Näiteks Poolas näitab 2022. aasta statistika, et Ladina-Ameerikast pärit inimkaubanduse ohvrite arv on 2021. aastaga võrreldes 476 % kasvanud (ohvrid on peamiselt pärit Colombiast, Guatemalast, Venezuelast, Mehhikost ja Peruust). Paljudes liikmesriikides esineb ka seksuaalse ärakasutamise ohvreid, kes on pärit Sahara-tagusest Aafrikast, näiteks Nigeeriast, Kongo Demokraatlikust Vabariigist, Kamerunist, Somaaliast, Côte d'Ivoire'ist ja Keeniast[18].

2.3. Inimkaubandus tööalase ärakasutamise eesmärgil

Inimkaubandus **tööalase ärakasutamise** eesmärgil oli aastatel 2021–2022 endiselt **teine kõige enam levinud** inimkaubanduse vorm ELis (37 % ohvritest). Neljas liikmesriigis on

[15] Ungari, Saksamaa, Belgia, Austria, Kreeka, Bulgaaria, Eurojust, Europol ja EMPACT.
[16] Lisateavet saab siit: First forensic sprint at Europol to speed up human trafficking investigations | Europol (europa.eu).
[17] Eesti, Belgia, Prantsusmaa, Kreeka, Iirimaa, Madalmaad, Portugal, Poola, Malta, Hispaania ja Europol.
[18] Austria, Kreeka, Iirimaa, Läti, Itaalia, Portugal, Rootsi, Malta ja Taani.

see peamine ärakasutamise vorm[19]. Võrreldes eelmise perioodiga (3 940) on tööalase ärakasutamise ohvrite arv aastatel 2021–2022 **kasvanud 51 %** (5 940)[20]. 2022. aastal oli seksuaalse ärakasutamise ja tööalase ärakasutamise osakaal võrdne (41 %). Enamik ohvritest olid mehed (70 %). Aastatel 2021–2022 registreeriti ELis võrreldes eelmise perioodiga peaaegu ühevõrra nii EList (46 %) kui ka kolmandatest riikidest pärit (54 %) ohvreid[21].

Paljud liikmesriigid ja Europol rõhutasid, et värbamine toimub internetis võltsitud töökuulutuste abil. Saksamaa täheldas nn *lover boy* meetodi kasutamist ohvrite värbamiseks ka tööalase ärakasutamise eesmärgil.

Suure ärakasutamise riskiga sektorite hulka kuuluvad ehitus, põllumajandus, metsandus, toiduainetööstus, liinitöö, majutus, jaemüük, autopesu, ilu- ja puhastusteenused, transport ning majapidamisteenused[22]. Uued sektorid on näiteks koduhooldus- ja õendusteenused ning pakkide kättetoimetamine. Jalgpallisektor on muutunud spetsiaalseks ärakasutamise valdkonnaks Portugalis ja Belgias[23]. Noori jalgpallureid peibutati võimaliku lepingu, arenguvõimaluste ja jalgpallurikarjääriga. Neile maksti väga väikest palka või ei tehtud seda üldse, neid sunniti töötama, nad olid ebakindlas olukorras, nende passid võeti ära ning neil ei lubatud lahkuda[24].

Kui ehitus-, toiduainete töötlemise ja transpordisektoris osalevad suured ja keskmise suurusega ettevõtted ning ärakasutamise ohvrite arv võib neis olla märkimisväärne, siis iluteenuste, külalismajanduse ja autopesuga tegelevad sageli väikesed ja mikroettevõtjad ning pereettevõtted, kus ohvreid on vähem. Ohvrite suur arv aruandeperioodil oli tingitud ka mõnest kõrgetasemelisest uurimisest, mille käigus avastati hulk võimalikke ohvreid, seda eelkõige Belgias rahvusvahelise keemiaettevõtte ehitusplatsil[25] ja Saksamaal jookide logistika sektoris, kus päästeti 555 potentsiaalset ohvrit[26].

Ohvrite kodakondsus ja profiil sõltuvad suuresti ärakasutamise sektorist. Aasiast[27], Põhja-Aafrikast[28] ja Ida-Euroopast[29] pärit meestöötajad töötavad tavaliselt ehitusplatsidel ja põllumajanduses, samas kui idaeurooplased (Valgevene, Ukraina, Poola) töötavad transpordisektoris. Vietnami ja Tai naisi ekspluateeritakse ilu- ja küünesalongides, samal ajal kui India ja teatavate Aafrika riikide kodanikke kasutatakse ära koduhooldussektoris. Lapstööjõu kasutamine on ELis tavaks peredes või pereettevõtetes. Lapsi kasutatakse ära majutus-, põllumajandus-, ehitus- või puhastusteenuste sektoris. Paljud lapsed hoolitsevad kodus ka oma vanade või haigete pereliikmete eest[30].

---

[19] Belgia, Läti, Luksemburg ja Portugal.
[20] Sunniviisilise töö eesmärgil toimuva inimkaubanduse tuvastatud ohvrite arv suurenes aastatel 2019–2022 kogu maailmas 47 %.
[21] Tööalase ärakasutamise eesmärgil toimunud inimkaubanduse registreeritud ohvrite kodakondsuseks oli 5 % juhtudest märgitud „muu“.
[22] Europol.
[23] El Dourado kohtuasi Portugal ja Corr. Bruxelles francophone, 4 novembre 2019, 69ème ch. (par défaut et appel). Voy. Myria, Rapport annuel Traite et trafic des êtres humains 2020, Derrière des portes closes, pp. 90-91 et le site internet de Myria (jurisprudence), Bruxelles, 27 juin 2022, 11ème ch.
[24] Inimkaubanduse vähendamiseks reformis FIFA 2022. aastal mängijate üleminekusüsteemi, mis hõlmab elektroonilise passi koostamist. Pass sisaldab mängija registreerimisajalugu alates 12. eluaastast.
[25] Rapport annuel d'évaluation 2023 | Traite et trafic des êtres humains (myria.be).
[26] BKA - Bundeslagebilder Menschenhandel - Bundeslagebild Menschenhandel und Ausbeutung 2022.
[27] Bangladesh, Pakistan, Türgi ja Nepal.
[28] Maroko.
[29] Ukraina, Ungari ja Bulgaaria.
[30] Kinderarbeit - Fakten und Forderungen | terre des hommes (tdh.de).

Liikmesriigid juhtisid tähelepanu hooajatöötajate erilisele haavatavusele[31]. Ohvrid viiakse ääremaal asuvatesse põllumajandusettevõtetesse, kus nad elavad ja töötavad, makstes majutuse eest, mis on enamikul juhtudel ebakindel ja ülerahvastatud. Nappide majandusressursside ja keeleoskuse puudumise tõttu jäävad nad täiesti sõltuvasse olukorda. Asukohtade piiratud juurdepääsetavus ja kaugus muudab töökeskkonna järelevalve tegemise ja ohvrite avastamise keeruliseks[32].

Ärakasutamise toimumine ei sõltu äriühingute suurusest, kasumist ega ülesehitusest. Uurimised on näidanud, et inimkaubitsejad tegutsevad väga keerukate äristruktuuride raames ning spetsialiseeruvad peaaegu kõigist maailmajagudest pärit sadade inimeste värbamisele ning nende reisi ja majutuse korraldamisele isikut tõendavate dokumentide abil. Tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuv inimkaubandus on sageli seotud muude kuritegudega, nagu maksu- ja sotsiaalkindlustuspettused, dokumendipettused või tööhõive- ja sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide rasked rikkumised. Organiseeritud kuritegelikud võrgustikud kasutavad ohvrite kontrollimiseks ka füüsilisi või psühholoogilisi ähvardusi koos isikut tõendavate dokumentide ja telefonide äravõtmisega. Enamik ohvreid ei räägi vastuvõtva riigi keelt, nad ei soovi ametiasutustega koostööd teha ning nad ei pruugi end ohvritena näha. Ärakasutajad sunnivad ohvreid sageli avama pangakontosid, mille nad võtavad enda kontrolli alla, et pääseda juurde ohvrite palgale ja rahalistele vahenditele[33].

2.4. Inimkaubandus muus vormis ärakasutamise eesmärgil

Aruandeperioodil moodustasid inimkaubanduse muude vormide kui seksuaalse ja tööalase ärakasutamise ohvrid **14 %** kõigist ohvritest[34]. Sellised ärakasutamise vormid on näiteks sunniviisiline kuritegevus, sunniviisiline kerjamine, elundite ebaseaduslik eemaldamine ja „muu“.

Ehkki **sunniviisilise kuritegevuse** eesmärgil kasutati ära vaid 3 % kõigist aastatel 2021–2022 ELis registreeritud ohvritest, teatasid mõned liikmesriigid[35] sellises vormis ärakasutamise sagenemisest. Sunniviisilist kuritegevust seostatakse sageli varguse, pisikuritegevuse, näppamise, poevarguse ja uimastite müügiga. Liikmesriigid teatasid ka sunniviisilise kuritegevuse kaudu toime pandud internetipettuste sagenemisest ja sotsiaalkindlustuspettustest[36]. Samuti teatasid liikmesriigid, et suurenenud on laste ekspluateerimine kuritegelike jõukude poolt taskuvarguste, röövimiste ja narkomuulana tegutsemise eesmärgil[37]. Kuritegelikud jõugud kasutavad haavatavaid noori poisse (peamiselt rändetaustaga) narkomuuladena, tööks kanepiistandustes ning röövimiste või isegi tulistamiste ja muude vägivallategude toimepanekuks. 2023. aasta oktoobris aitas Europol Serbia politseid sellise kuritegeliku võrgustiku lammutamisel, mis oli seotud lastega kaubitsemisega sundabielude, sunniviisilise kerjamise ja sunniviisilise kuritegevuse eesmärgil. Kuritegelike perekondade liikmed ja ohvrid olid 5–17aastased. Uurimises osalesid Austria, Prantsusmaa ja Saksamaa[38].

[31] Austria, Soome, Iirimaa, Portugal, Rootsi ja Europol.
[32] Soome, Rootsi, Portugal ja 2022. aasta julgeolekuaruanne.
[33] Europol.
[34] Aastatel 2019–2020 moodustasid muus vormis ärakasutamise juhtumid 11 % inimkaubanduse juhtumitest ELis.
[35] Näiteks Belgia, Horvaatia, Küpros, Läti ja Hispaania.
[36] Iirimaa ja Sloveenia.
[37] Nt Eesti ja Prantsusmaa.
[38] Lisateavet saab siit: Human trafficking ring exploiting children halted in Serbia | Europol (europa.eu).

Sunniviisilist kerjamist (2 %) esineb ärakasutamise vormina endiselt mitmes liikmesriigis. Portugalis oli see levikult kolmas peamine ärakasutamise vorm. Ohvrite hulgas olid peamiselt alaealised Rumeenia, Bulgaaria, Slovakkia ja Ungari kodanikud, sealhulgas romad.

Mitu liikmesriiki[39] on teatanud **sund- ja näilike abielude** eesmärgil toimuva inimkaubanduse juhtumitest, mis mõjutavad rahvusvähemusi, nagu romad ja rändetaustaga lapsed (peamiselt tütarlapsed). Sundabielud on sageli seotud ka ärakasutamise eri vormidega, nagu seksuaalne ärakasutamine, tööalane ärakasutamine või sunniviisiline kerjamine[40].

Asendusemaduse eesmärgil toimuv ärakasutamine on inimkaubanduses esilekerkiv uus vorm. Kurjategijad kasutavad haavatavaid naisi asendusemaduse eesmärgil ära. Vahendajad (nt viljatusravi kliinikud) tegelevad väga suure kasumi teenimise eesmärgil organiseeritud piiriülese kuritegevusega. Kreeka politsei likvideeris organiseeritud kuritegeliku rühmituse, kes kasutas Ida-Euroopa riikidest[41] pärit naisi munarakkude eemaldamiseks ja asendusemaduse teenusteks.

Bulgaaria, Kreeka ja Slovakkia teatasid arvatavast inimkaubandusest **elundite eemaldamise** eesmärgil. See hõlmas ka rakkude, kudede ja vere eemaldamist elundikaubanduse vormina. Lisaks pidas Kreeka viljatusraviga seotud munarakkude eemaldamist elundite eemaldamiseks. Selle ärakasutamise vormi arvele langes vähem kui 1 % aastatel 2021–2022 ELis registreeritud juhtumitest.

2.5. Lastega kaubitsemine

Lastega kaubitsemine on kiiresti muutuv ja mitmetahuline inimkaubanduse vorm., See kujutab endast rasket inimkaubanduse vormi, mis hõlmab lastevastast vägivalda, laste väärkohtlemist ja laste õiguste rikkumist. Aastatel 2021–2022 olid 81 % lapsohvritest ELi kodanikud (2 401 last) ja 88 % neist (2 120 last) kasutati ära oma liikmesriigis. Lapsohvrid moodustasid peaaegu viiendiku kõigist ELis registreeritud ohvritest (19 %). Võrreldes 2019.–2020. aastaga vähenes aastatel 2021–2022 lapsohvrite osakaal 3 %[42]. Mõnes liikmesriigis on lapsohvrite arv väga väike[43]. Registreeritud lapsohvrite arvu vähenemine võib olla seotud seksuaalse ärakasutamise suurenemisega internetis, kus paljud ohvrid on endiselt varjatud. Mõnes liikmesriigis ei registreerita lapsohvreid inimkaubanduse ohvritena, et pakkuda neile lastele mõeldud igakülgsemat tuge. Seetõttu on ärakasutamise lapsohvrite tegelik arv teadmata, sest neist võidakse jätta teatamata. Ohvrite sotsiaalne ja perekondlik taust on tavaliselt kehv. Nad kannatavad madala enesehinnangu ja psühholoogiliste probleemide all, kasutavad sageli uimasteid ning puutuvad kokku lühi- ja pikaajaliste füüsiliste, vaimsete, psühholoogiliste ja muude tõsiste arenguprobleemidega. Lastekodus või hoolekandeasutuses olevad lapsed on inimkaubanduse suhtes eriti haavatavad.

Lastega kaubitsetakse ELis **igasuguse ärakasutamise**, peamiselt seksuaalse ärakasutamise, aga ka sunniviisilise kuritegevuse, sunniviisilise kerjamise, sundabielude

[39] Sloveenia, Slovakkia, Hispaania, Horvaatia, Läti, Kreeka ja Leedu.
[40] Kreeka.
[41] Peamiselt Gruusia ja Albaania.
[42] Maailma tasandil seevastu suurenes tuvastatud lapsohvrite arv 2022. aastal 2019. aastaga võrreldes 31 %.
[43] Belgia, Hispaania, Iirimaa ja Austria.

ja tööalase ärakasutamise eesmärgil[44]. Digiüleminek on toonud kaasa inimkaubanduseni viivate alaealiste prostitutsiooni juhtumite murettekitava suurenemise. Paljudel juhtudel on tegemist nooremate lastega, kes on väga aktiivsed sotsiaalvõrgustikes ja veebimängusaitidel ning pälvivad seega inimkaubitsejate tähelepanu. COVID-19 pandeemia ajal tekkis nn taskuraha teenimise vormis ärakasutamine, kui inimkaubitsejad veensid noori tütarlapsi internetis täiendama oma taskuraha prostitutsiooniga ning kasutasid neid seega seksuaalselt ära. Kuritegu levis Saksamaal nii laialt, et õiguskaitseasutused andsid sellele eraldi nime[45].

Trocadero juhtum Prantsusmaal on näide sellest, et esimese astme kohus tunnistas sunniviisilise kuritegevuse inimkaubanduse eesmärgiks. Seitse Alžeeria inimkaubitsejat tekitas 17 saatjata alaealisele uimastisõltuvuse/sõltuvuse ja sundis neid panema toime kuritegusid, sealhulgas vargusi Pariisi kuulsal Trocadero väljakul[46].

2.6. Inimkaubandus rände kontekstis

Aruandeperioodil suurenes kolmandate riikide kodanike osakaal inimkaubanduse ohvrite seas. Kolmandate riikide kodanikud moodustasid enamiku sellistest ohvritest. Aastatel 2021–2022 olid 46 % registreeritud ohvritest ELi kodanikud ja **54 % kolmandate riikide kodanikud**. Siin on toimunud muutus võrreldes 2019.–2020. aastaga, mil enamik registreeritud ohvritest olid ELi kodanikud (55 % ELi kodanikud ja 45 % kolmandate riikide kodanikud).

Kolmandate riikide kodanikest ohvrite kodakondsus ja sugu sõltuvad suuresti ärakasutamise vormist. Kui Nigeeriast, Kamerunist, Hiinast ja Ladina-Ameerika riikidest pärit ohvrid on peamiselt naised ja nendega kaubitsetakse seksuaalse ärakasutamise eesmärgil, siis Marokost, Bangladeshist, Pakistanist, Filipiinidelt, Alžeeriast ja Indiast pärit ohvrid on peamiselt mehed ja neid kasutatakse ära tööalaselt.

Viimastel aastatel on vägivaldsed Aafrika kuritegelikud rühmitused väidetavalt sundinud paljusid Küprosele ja Kagu-Euroopa riikidesse saabuvate rändajate hulka kuuluvaid Aafrika naisi ja tütarlapsi prostitutsioonile. Näiteks saabusid Nigeeria, Kongo, Kameruni ja teiste Aafrika riikide naised üliõpilasviisadega Küprose valitsuse kontrolli alt väljas olevale alale ning neid sunniti prostitutsioonile erakorterites, baarides ja ööklubides[47]. Samamoodi saabuvad Ladina-Ameerikast ja Ukrainast pärit naised seaduslikult ELi lühiajaliseks viibimiseks ja tegelevad näiliselt seaduslike lepingute alusel prostitutsiooniga, mis viib sageli range järelevalve all toimuva ärakasutamise ja ruumidest lahkumise piiramiseni. Hiinast ja Ladina-Ameerika riikidest pärit inimkaubanduse ohvrid ei jõua sihtliikmesriiki mitte ainult otse õhuteed pidi, vaid sageli ka Lääne-Balkani rändeteed pidi[48].

Saatjata alaealised on inimkaubitsejate jaoks eriti kergesti kättesaadavad ja haavatavad ohvrid. Aastatel 2018–2022 on Euroopasse saabunud saatjata alaealiste arv igal aastal märkimisväärselt suurenenud, jõudes 2022. aastal 15 928ni. Põhja-Aafrika ja Afganistani ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse võrgustikud kasutavad ära noori

[44] Europol ja EMPACT OA 2.8.
[45] 2022 Bundeslagebild des Menschenhandels (Bundeskriminalamt).
[46] L'Avis sur la traite à des fins de contrainte à commettre tout crime ou délit (A - 2024-2) (cncdh.fr).
[47] Frontexi panus.
[48] Europoli panus.

Afganistani, Maroko, Alžeeria ja Tuneesia poisse, sundides neid ELi suunduval rändeteel prostitutsioonile või seksuaalset vägivalda taluma. Ärakasutamist näidatakse sageli sotsiaalmeedias, et nende perekondadelt raha välja pressida[49].

3. INIMKAUBANDUSE TÕKESTAMISEKS VÕETUD ELi JA LIIKMESRIIKIDE MEETMED

3.1. Inimkaubanduse tõkestamiseks rakendatav terviklik lähenemisviis

Aruandeperioodil on inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025 neljas valdkonnas välja kuulutatud **seadusandlikud, finants-, operatiiv- ja poliitilised algatused** märkimisväärselt edenenud, käimas või juba ellu viidud. Üks ELi strateegia esmatähtsaid meetmeid oli **direktiivi 2011/36/EL läbivaatamine** ja hindamine[50]. Komisjon kõrvaldas peamised puudused 19. detsembril 2022 esitatud seadusandlikus ettepanekus,[51] mille kaasseadusandjad võtsid vastu 13. juunil 2024 ja mis jõustus 14. juulil 2024. Liikmesriigid peavad uued sätted üle võtma ja rakendama 15. juuliks 2026.

Komisjon loob **inimkaubandusevastase võitluse keskuse**, mis toimib katusplatvormina, et toetada liikmesriike muudetud direktiivi ja strateegia rakendamisel, töötada välja suunised, vahetada parimaid tavasid ja tugevdada koostööd.

Statistika kogumine ja jagamine komisjoniga (EUROSTAT) muutub muudetud direktiivi kohaselt kohustuslikuks. Andmed võimaldavad mõista olukorda ja seda, milliseid meetmeid on vaja võtta, ning aitavad kaasa **riiklikes strateegiates ja tegevuskavades**[52] kajastatud ELi ja riiklike prioriteetide ettevalmistamisele, samuti selliste **suuniste**, **protokollide** ja **menetluste**[53] väljatöötamisele, mille eesmärk on toetada asjaomaseid sidusrühmi ohvrite avastamisel, tuvastamisel ja kaitsmisel. Muudetud direktiiv sisaldab ka liikmesriikide uut kohustust võtta iga viie aasta järel vastu **riiklik inimkaubandusevastase võitluse tegevuskava** ja seda rakendada.

Andmeid kasutatakse ka selleks, et eraldada **rahalisi vahendeid** inimkaubanduse vastu võitlemiseks. Aruandeperioodil Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi (AMIF)[54] ning Sisejulgeolekufondi (ISF)[55] kaudu kavandatud rahastamise kogumaht on aastatel 2021–2024 ligikaudu 25 miljonit eurot[56]. Näiteks on 25 miljonist eurost Sisejulgeolekufondi raames eraldatud ligikaudu 3,8 miljonit eurot viiele riikidevahelisele meetmele, mille eesmärk on lõhkuda inimkaubitsejate kuritegelik ärimudel, tugevdades inimkaubanduse vastu rakendatavaid õiguskaitse- ja kohtumeetmeid, eelkõige seoses laste ja tööalase

[49] EMPACT 2.8.
[50] SWD/2022/427 final.
[51] Komisjoni ettepanek Euroopa Parlamendile ja nõukogule, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset (COM(2022) 732).
[52] Rumeenia, Prantsusmaa, Itaalia, Kreeka, Sloveenia, Tšehhi ja Madalmaad.
[53] Saksamaa, Horvaatia, Kreeka, Itaalia, Leedu, Luksemburg ja Läti.
[54] Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi temaatilise rahastu 2021.–2022. aasta tööprogrammi ja 2023.–2025. aasta tööprogrammi leiab rände ja siseasjade peadirektoraadi veebisaidilt https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en.
[55] Sisejulgeolekufondi temaatilise rahastu 2021.–2022. aasta tööprogrammi ja 2023.–2025. aasta tööprogrammiga saab tutvuda rände ja siseasjade peadirektoraadi veebisaidil https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/internal-security-funds/internal-security-fund-2021-2027_en.
[56] 25 miljonit eurot vastab kavandatule, kuid rakendatud või eraldatud summa võib olla erinev. See summa hõlmab eri liiki meetmeid, st liidu meetmeid, erimeetmeid ja hankeid.

ärakasutamisega[57]. Samuti on Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi raames eraldatud ligikaudu 4 miljonit eurot kuuele riikidevahelisele projektile, mille eesmärk on abistada, toetada ja integreerida kolmandate riikide kodanikest inimkaubanduse ohvreid.

Tegevuslikust vaatenurgast on inimkaubanduse vastane võitlus täielikult integreeritud kuritegevusega seotud ohte käsitlevasse valdkondadevahelisse Euroopa platvormi (EMPACT), mis toetab valdkondadevahelisi meetmeid kümne kuritegevuse prioriteedi vastu, mille nõukogu on EMPACTi tsükli raames kindlaks määranud[58]. Selle eesmärk on lõhkuda kuritegelikud võrgustikud, mis tegelevad inimkaubandusega igasuguse ärakasutamise eesmärgil. Aastatel 2022–2025 võetakse ELi asutuste toetusel strateegiliste eesmärkide saavutamiseks kokku 70 operatiivmeedet, näiteks korraldatakse tööalase ja seksuaalse ärakasutamise, sunniviisilise kuritegevuse ja lastega kaubitsemise ühisuurimisi, samuti inimkaubandusega seotud finantsuurimisi, ning kogutakse ja vahetatakse inimkaubandust käsitlevat operatiiv- ja strateegilist teavet.

Eurojust toetas inimkaubanduse juhtumite uurimisel 66 ühist uurimisrühma[59]. Mitu liikmesriiki[60] teatas osalusest Eurojusti koordineeritud ühistes uurimisrühmades nii ELi kui ka kolmandate riikidega.

Inimkaubanduse tõkestamine eeldab **mitut sidusrühma hõlmavat kooskõlastatud lähenemisviisi**. Muudetud direktiiviga[61] tugevdati ELi tasandi koordineerimist ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaatori[62] poolt. Direktiiviga nähakse sõnaselgelt ette koordineerimine riiklike inimkaubandusevastase võitluse koordinaatorite, sõltumatute asutuste, ELi asutuste ja selles valdkonnas tegutsevate asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

Koordineerimisega tegeletakse ka riiklikul tasandil. Muudetud direktiiviga muudetakse **riiklike inimkaubandusevastase võitluse koordinaatorite** ametid kohustuslikuks, selles nõutakse piisavaid ressursse ja selles kirjeldatakse koordinaatorite ülesandeid[63]. Lisaks julgustatakse liikmesriike looma inimkaubandusevastaste meetmete rakendamise ja mõju jälgimiseks **sõltumatuid riiklikke asutusi**. Näiteks määras Saksamaa Saksa inimõiguste instituudi täitma inimkaubanduse küsimustega tegeleva sõltumatu riikliku raportööri rolli – sellega kasvab ELis riiklike raportööride arv 16ni[64].

3.2. Inimkaubanduse ennetamine

3.2.1 Kuritegevust soodustava nõudluse vähendamine

Nõudlus soodustab haavatavas olukorras olevate inimeste ärakasutamist ning inimkaubitsejad saavad sellest olukorrast kasu. Mitmes liikmesriigis tehtud **seadusandlike**

[57] Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist ning Sisejulgeolekufondist rahastatavate ELi toetuste loetelu on kättesaadav ELi rahastamis- ja hankeportaali jaotises „ELi rahastatavad projektid“ (europa.eu).
[58] Nõukogu järeldused, millega määratakse kindlaks ELi prioriteedid võitluseks raske ja organiseeritud kuritegevusega EMPACTi raames aastateks 2022–2025, https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8665-2021-INIT/et/pdf. Vt ka ELi poliitikatsükkel – EMPACT | Europol (europa.eu).
[59] Lisateavet saab siit: Ühised uurimisrühmad | Eurojust | Euroopa Liidu Kriminaalõigusalase Koostöö Amet (europa.eu).
[60] Bulgaaria, Soome, Saksamaa, Ungari, Itaalia, Leedu, Iirimaa, Malta, Hispaania ja Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia.
[61] Direktiivi 2024/1712/EL artikkel 20.
[62] ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaator - Euroopa Komisjon (europa.eu).
[63] Direktiivi 2024/1712/EL artikkel 19.
[64] Belgia, Tšehhi, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Iirimaa, Läti, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Hispaania ja Rootsi.

muudatustega kriminaliseeriti inimkaubanduse ohvrite pakutavate seksuaal- või muude teenuste kasutamine,[65] teistes liikmesriikides aga arutleti sellise kriminaliseerimise kehtestamise üle.

2022. aastal teatas neli liikmesriiki, et ohvrite teenuste kasutamisega seoses on tuvastatud kokku 51 kahtlusalust ja on esitatud 8 süüdistust. Aruandeperioodil teatas Küpros, et üks kasutaja mõisteti kolmeks aastaks vangi kuriteo eest, mis seisnes inimkaubanduse ohvrilt seksuaalteenuste saamises, samal ajal kui Ungari teatas ühest süüdimõistvast kohtuotsusest lasteprostitutsiooni eesmärgil ärakasutamise eest.

Selleks et töötada välja ühtne poliitiline vastus inimkaubandust soodustava nõudluse vähendamiseks, ning veelgi tugevdada ja ühtlustada kriminaalõigusalaseid jõupingutusi kõigis liikmesriikides, tehti muudetud direktiiviga liikmesriikidele **ärakasutatavate teenuste teadliku kasutamise kriminaliseerimine** kohustuslikuks[66]. Muudetud direktiivi põhjendustes on esitatud suunised koos näitajatega, mille abil saab objektiivsete ja faktiliste asjaolude põhjal seda „teadmist“ järeldada[67]. Direktiiv hõlmab kõiki ärakasutamise vorme, kus teenust osutab inimkaubanduse ohver. Direktiivi ei kohaldata siiski klientide suhtes, kes ostavad inimkaubanduse ohvrite toodetud kaupu.

3.2.2 Juriidilistele isikutele suunatud ennetusmeetmed

ELi tasandil võeti vastu mitu seadusandlikku meedet, mille eesmärk on käsitleda ettevõtjate, sealhulgas veebiplatvormide vastutust nõudluse vähendamisel ning võimalike inimkaubanduse juhtumite avastamisel oma tegevuses ja tarneahelates.

19. oktoobril 2022 vastu võetud **digiteenuste määrus**[68] aitab kaasa inimkaubandusega seotud veebisisu avastamisele, jälgimisele ja eemaldamisele[69]. Komisjon nimetas väga suured digiplatvormid ja väga suured otsingumootorid, sealhulgas neli täiskasvanutele mõeldud veebisaiti[70], mille suhtes kehtivad ranged kohustused seoses süsteemsete riskide kindlakstegemise, hindamise ja maandamisega, samuti läbipaistvusmeetmete, juurdepääsetavate teavitusvahendite ja kaebuste esitamise mehhanismidega. Lisaks peavad kõik veebiplatvormid ja otsingumootorid kehtestama asjakohased meetmed, et tagada alaealiste privaatsuse, ohutuse ja turvalisuse kõrge tase, ning teatama ebaseaduslikust sisust õiguskaitseasutustele, kui nad saavad kahtlustatavatest kuritegudest teadlikuks. **Muudetud inimkaubandusevastase võitluse direktiiviga** muudeti info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil toime pandud või hõlbustatud seksuaalne ärakasutamine **raskendavaks asjaoluks**, millega võivad kaasneda rangemad karistused, võttes arvesse sellise tehnoloogia abil toime pandud kuriteo võimendamist ja võimalikku pikaajalist mõju ohvritele.

13. juuni 2024. aasta **direktiiv äriühingute kestlikkusalase hoolsuskohustuse kohta**[71] täiendab direktiivi 2011/36/EL. Sellega on kehtestatud horisontaalne raamistik, et

[65] Ungari, Saksamaa ja Madalmaad.
[66] Direktiivi 2024/1712/EL artikkel 18a.
[67] Direktiivi 2024/1712/EL põhjendus 27.
[68] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2065, mis käsitleb digiteenuste ühtset turgu ja millega muudetakse direktiivi 2000/31/EÜ (digiteenuste määrus) (ELT L 277, 27.10.2022, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj).
[69] Digiteenuste määruse põhjendus 56.
[70] Pornhub, Stripchat, XVideos ja XNXX.
[71] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1760, mis käsitleb äriühingute kestlikkusalast hoolsuskohustust ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 ning määrust

edendada ühtsel turul tegutsevate ettevõtjate ja nende alltöövõtjate panust inimõiguste ja keskkonna austamisse oma tegevuse ja tarneahelate kaudu. Direktiivi kohaldamisalasse kuuluvad ettevõtjad peavad tegema kindlaks oma tegevuse kahjuliku mõju inimõigustele (siia kuulub ka inimkaubandus) ja keskkonnale, seda ennetama ja leevendama ning andma selle kohta aru.

27. novembril 2024 võeti vastu **määrus, millega keelatakse sunniviisilise töö tulemusena valminud tooted liidu turul**[72]. See hõlmab sunniviisilise töö abil toodetud kodumaiseid ja imporditud tooteid. Tuginedes rahvusvahelistele standarditele ning täiendades olemasolevaid horisontaalseid ja valdkondlikke ELi algatusi, eelkõige hoolsuskohustust ja läbipaistvuskohustusi, peaks määrus täiendama keeldu tugeva riskipõhise jõustamisraamistikuga.

2023. aasta oktoobris esitas komisjon **ELi ebaseadusliku uimastikaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tegevuskava**[73], milles pakuti välja 17 operatiivmeedet neljas sambas, millest üks on seotud kuritegevuse ennetamisega. Tegevuskavas on seatud prioriteediks selliste meetmete edendamine, millega hoitakse ära noorte ja laste värbamine kuritegelike rühmituste poolt, kuna kuritegelikud võrgustikud, sealhulgas uimastikaubitsejad, kasutavad haavatavaid noori või isegi lapsi kuritegeliku tegevuse, eelkõige uimastikaubanduse eesmärgil[74]. Siseriiklikul tasandil on liikmesriigid juba võtnud meetmeid, millega äriühingud rakendavad kogu oma tarneahelas hoolsuskohustust, et avastada ja ära hoida võimalikku tööalast ärakasutamist[75]. Mõned liikmesriigid järgisid või ajakohastasid[76] OECD suuniseid hargmaistele ettevõtetele vastutustundliku ettevõtluse kohta või lisasid seda küsimust käsitlevad erisätted oma siseriiklikesse inimkaubanduse vastu võitlemise tegevuskavadesse[77]. Mitu liikmesriiki[78] korraldas äriühingutele ettevõtjate hoolsuskohustuse alaseid konverentse ja koolitusi, samas kui teised võtsid vastu rangemad eeskirjad, millega karistatakse ettevõtjaid ärakasutava käitumise eest,[79] või avaldasid veebipõhised suunised selle kohta, kuidas vähendada tööalase ärakasutamise ohtu[80].

Prantsusmaa kehtestas seoses tööalase ärakasutamise süütegudega nn musta nimekirja, st avaldas tööministeeriumi spetsiaalsel veebisaidil[81] väljaande, mis sisaldab lõplikke kohtuotsuseid juriidilise isiku süüdimõistmise kohta.

(EL) 2023/2859 (EMPs kohaldatav tekst) (ELT L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

[72] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2024. aasta määrus (EL) 2024/3015, millega keelatakse sunniviisilise töö tulemusena valminud tooted liidu turul ja muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937 (ELT L, 2024/3015, 12.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

[73] ELi ebaseadusliku uimastikaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tegevuskava (europa.eu).

[74] EUROOPA KRIMINAALPREVENTSIOONI KONVERENTS 2024 | Euroopa kriminaalpreventsiooni võrgustik käsitles noorte ärakasutamist kuritegelikel eesmärkidel, eelkõige ebaseadusliku uimastikaubanduse eesmärgil.

[75] Saksamaal jõustus 1. jaanuaril 2023 seadus, mis käsitleb ettevõtjate hoolsuskohustust tarneahelates. Iirimaa tegutseb sarnaste õigusaktide vastuvõtmise suunas. Lisaks asutas Saksamaa riigi kaubandus- ja tööstuskoja juurde teeninduskeskuse, mis annab Saksamaal asutatud äriühingutele korrapäraselt teavet tööalase ärakasutamise, sunniviisilise töö ja inimkaubanduse ohu kohta.

[76] Tšehhi ja Soome.

[77] Sloveenia.

[78] Bulgaaria, Soome ja Poola.

[79] Bulgaaria.

[80] Taani.

[81] Süüdimõistetud isikute nimekiri (travail-emploi.gouv.fr).

3.2.3 Teadlikkuse suurendamise kampaaniad

18. oktoobril 2023 käivitas Euroopa Komisjon ELi inimkaubandusevastasel päeval **kampaania „Tee inimkaubandusele lõpp. Katkesta nähtamatu ahel“**[82]. Kampaania eesmärk on suurendada teadlikkust inimkaubandusest, sealhulgas nii seksuaalse kui ka tööalase ärakasutamise kohta. Esimeses etapis seadis komisjon sisse kampaanialehe, kus tehti kõigis ametlikes keeltes kättesaadavaks veebipõhine video ja veebimaterjalid, mida kõik saavad vabalt kasutada. Teine etapp on ettevalmistamisel. Keskendutakse sellistele liikmesriikidele, kus ohvrite arv on kõige suurem ja kus on esindatud inimkaubanduse eri vormid[83].

ELi asutused tegelesid aruandeperioodil ka teadlikkuse suurendamisega. Europol avaldas juhendi selle kohta, kuidas vältida nn *lover boy*'de[84] ohvriks langemist, samal ajal kui Euroopa Tööjõuamet (ELA) koostas video ja mitu infolehte,[85] et suurendada teadlikkust tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse ohtudest, rõhutades samal ajal oma toetust kohaldatava ELi tööõiguse jõustamisele kooskõlastatud ja ühiste kontrollide koordineerimise kaudu.

Liikmesriigid[86] kasutasid inimkaubanduse alaste teadlikkuse suurendamise kampaaniate korraldamiseks muu hulgas sotsiaalmeediat, videoid, teabelehti, plakateid ja meediat, ning neid kampaaniaid korraldati ka koolides. Mõned liikmesriigid[87] korraldasid teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, mille keskmes olid töötajate õigused ja ohutud töövõimalused ning tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse oht erinevates sektorites. Mitu liikmesriiki[88] korraldas sotsiaalmeedias, kohtingusaitidel ja seksuaalteenuste reklaamiplatvormidel klientidele suunatud teadlikkuse suurendamise kampaaniaid. Näiteks algatas Rumeenia koostöös Rumeenia ja Hispaania politseiga rahvusvahelise ennetuskampaania „Klientideta pole inimkaubandust!“. Slovakkia pöördus roma kogukonna poole roma keeles konkreetselt sundabielude ohu küsimuses.

2024. aasta Pariisi olümpia- ja paraolümpiamängude raames võttis ministeeriumidevaheline naiste vägivalla eest kaitsmise ja inimkaubanduse vastase võitluse missioon (MIPROF) inimkaubanduse tõkestamiseks ulatuslikke meetmeid, sealhulgas: i) koostöös riikliku kohtunike kooliga välja töötatud koolitus, mille eesmärk on harida kõiki neid, kes puutuvad kokku võimalike ohvritega, ning tagada, et nad on hästi informeeritud ja valmis tegutsema; ii) koostöö erasektoriga, eelkõige lühiajalise väljaüürimise veebiplatvormide ja transpordiettevõtjatega,[89] et suurendada teadlikkust inimkaubanduse ohtudest ja vormidest ning teavitada neid hoolsuskohustusest;

---

[82] Tee inimkaubandusele lõpp. Katkesta nähtamatu ahel – Euroopa Komisjon (europa.eu). Kampaania eesmärk on i) harida üldsust inimkaubanduse äratundmise ja sellest teatamise alal ning tõkestada inimkaubanduse ohvrite teenuste kasutamist; ii) teavitada potentsiaalseid ohvreid inimkaubandusega seotud ohtudest ja riskidest ning hoida ära nende ohvriks langemine; iii) teavitada tööandjaid inimkaubandusest ja takistada neid inimkaubanduse ohvriks langenud inimesi palkamast ning iv) teavitada inimkaubanduse ohvreid nende õigustest ja pakutavast abist.

[83] Bulgaaria, Hispaania, Prantsusmaa, Ungari, Itaalia ja Madalmaad.

[84] How not to fall for the lover boy scam | Europol (europa.eu) (Kuidas vältida nn *lover boy* skeemi ohvriks langemist).

[85] Õiglasele transpordile kaasaaitamine | Euroopa Tööjõuamet (europa.eu), EL õiglase ehitussektori eest | Euroopa Tööjõuamet (europa.eu), Õigused igal hooajal | Euroopa Tööjõuamet (europa.eu).

[86] Belgia, Bulgaaria, Horvaatia, Soome, Ungari, Luksemburg, Läti, Malta, Madalmaad, Portugal, Rumeenia ja Hispaania.

[87] Austria, Bulgaaria, Horvaatia, Küpros, Taani, Kreeka, Itaalia, Iirimaa, Madalmaad, Poola ja Hispaania.

[88] Rumeenia, Ungari, Hispaania, Rootsi, Iirimaa, Rumeenia ja Poola.

[89] Airbnb, Gîtes de France, AirFrance, Vinci ja Volotea.

iii) teavituskampaania, et suurendada välisturistide teadlikkust inimkaubanduse ohtudest[90].

3.2.4 Koolitus

Erikoolitust soodustatakse ka muudetud direktiiviga, milles nõutakse, et liikmesriigid edendaksid korrapäraseid erikoolitusi, mis on mõeldud töötajatele, kes võivad kokku puutuda võimalike inimkaubanduse ohvritega, et nad saaksid ennetada inimkaubandust ja selle vastu võidelda ning vältida taasohvristamist. Aruandeperioodil pakkusid liikmesriigid mitmesuguseid koolitusi eri sidusrühmadele, sealhulgas õiguskaitse- ja kohtuasutustele, piirivalve-, varjupaiga- ja sisserändeametnikele, tervishoiutöötajatele, sotsiaaltöötajatele, sotsiaal- ja tööinspektoritele, konsulaartöötajatele, omavalitsuste töötajatele ning lennusaatjatele, et võimaldada neil avastada inimkaubanduse juhtumeid, tuvastada võimalikke ohvreid, viia läbi vestlusi ning teavitada ohvreid toetusmeetmetest ja suunamissüsteemidest.

ELi tasandil töötasid mitmed ELi asutused välja sihipärased koolitustegevused. Euroopa Õiguskaitsekoolituse Amet (CEPOL) jätkas koolitustegevust, et edendada kriminaaluurijate võrgustikku kõigis ELi liikmesriikides ja otseselt suurendada piiriülese operatiivkoostöö tõhusust. Mitmetahuline koolitustegevus hõlmab kriminalistika peamisi aspekte, mis on seotud inimkaubanduse vastase võitlusega, eelkõige seksuaalse ärakasutamisega, sealhulgas internetis toimuva inimkaubanduse ja tööalase ärakasutamisega, ning spetsiaalsete uurimismeetodite ning finants- ja internetiuurimiste integreerimisega. Ka ELA pakkus mitmeid koolitusmooduleid ja töötas välja tööinspektoritele mõeldud tööalast ärakasutamist käsitlevad koolitusjuhendid. Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA) koostas tööinspektorite ja muude töökoha inspektsiooniga tegelevate asutuste koolitamiseks mõeldud koolituskäsiraamatu,[91] milles keskendutakse liidu õiguses sätestatud kaitsestandarditele, millega kaitstakse kolmandatest riikidest pärit töötajate, sealhulgas hooajatöötajate, ajutise loaga võõrtöötajate ja ebaseaduslikus olukorras olevate rändajate õigusi.

Euroopa õigusalase koolituse võrgustik (EJTN)[92] pakkus kohtunikele ja prokuröridele koolitust tööalase ärakasutamise õiguslike aspektide ja kriminaalmenetluste konkreetsete probleemide kohta.

CEPOL, ELA ja EJTN ühendasid ka oma koolitustegevusalased jõupingutused, pöörates erilist tähelepanu ohvrite kaitsele ja põhiõigustele.

3.3. Inimkaubitsejate kuritegeliku ärimudeli lõhkumine

3.3.1 Uurimised

Inimkaubandusega seotud kuritegusid panevad toime suuremad organiseeritud kuritegelikud rühmitused, väiksemad võrgustikud või isegi üksikisikud. Oma aruandes ELi kõige ohtlikumate kuritegelike võrgustike kohta[93] märkis Europol, et seksuaalne

[90] Teavituskampaania: Fighting the purchase of sexual acts and human trafficking during the Olympic and Paralympic Games Paris 2024 | Gender equality (egalite-femmes-hommes.gouv.fr) (Võitlus seksuaalteenuste ostmise ja inimkaubanduse vastu 2024. aasta Pariisi olümpia- ja paraolümpiamängudel | Sooline võrdõiguslikkus (egalite-femmes-hommes.gouv.fr)).
[91] Kuidas saavad tööinspektorid kaitsta kolmandatest riikidest pärit töötajate õigusi. Koolituskäsiraamat.
[92] Euroopa õigusalase koolituse võrgustik (EJTN).
[93] Decoding the EU's most threatening criminal networks | Europol (europa.eu) (Ülevaade ELi suure riskiga kuritegelikest võrgustikest | Europol (europa.eu)).

ärakasutamine on 18 kuritegeliku võrgustiku ainus põhitegevus, tööalase ärakasutamisega tegeleb 13 võrgustikku[94] ja muude inimkaubanduse vormidega viis võrgustikku. Paljud kuritegelikud võrgustikud ühendavad inimkaubanduse muude kuritegevuse valdkondadega, nagu uimastikaubandus, organiseeritud varavastane kuritegevus, dokumendi- ja identiteedipettused ning rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine. **ELi ebaseadusliku uimastikaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tegevuskavas**[95] sätestatud operatiivmeetmete eesmärk on võidelda nende suure riskiga kuritegelike võrgustike, sealhulgas inimkaubandusega seotud võrgustike vastu.

Muudele esilekerkivatele suundumustele reageerimiseks võetakse **muudetud direktiiviga** kasutusele mitu uuendust, mille eesmärk on **kriminaliseerida inimkaubanduse uued vormid**, kehtestada rangemad karistused ning suurendada õiguskaitseasutuste ja süüdistuste esitamise organite pädevust ja suutlikkust liikmesriikides. Asendusemaduse, sundabielu ja ebaseadusliku lapsendamise vormis ärakasutamist mainitakse sõnaselgelt ärakasutamise vormidena, mis võivad kvalifitseeruda inimkaubanduseks, kui määratluse muud elemendid (käitumine ja vahendid) on täidetud.

Õiguskaitsealane koostöö püsis aastatel 2021–2024[96] intensiivne nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil. See kajastus inimkaubanduses **kahtlustatavate isikute** koguarvu jätkuvas **kasvus 16 % võrra** võrreldes eelmise aruandeperioodiga[97]. Kõigist 2022. aastal ELis registreeritud kahtlustatavatest 72 % olid ELi kodanikud.

Inimkaubandus on **kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi (EMPACT)** üks prioriteete. 2024. aastal on EMPACTi inimkaubandusevastase võitluse prioriteedi rakendamiseks kavandatud 22 inimkaubandusealast operatiivmeedet. EMPACTi operatiivmeetmed osutusid 2023. aastal väga edukaks ja nende tulemused paranesid pidevalt: suurenes ühiste operatiivmeetmete päevade arv ning paranesid operatiivrakkerühmade ja operatiivtulemused. Nimelt tuvastati 7 536 (potentsiaalset) ohvrit ja üle 5 000 kahtlustatava, algatati 103 finantsuurimist ja arestiti 4 108 670 eurot[98].

EMPACTi kaudu toetati ka **digiuurimiste** suhtes rakendatavaid uuenduslikke lähenemisviise, seda eelkõige **häkatonide** vormis, mis aitasid tuvastada veebiplatvorme, kus toimus seksuaalne või tööalane ärakasutamine, ning võimaldasid liikmesriikidel analüüsida suurt hulka uurimise käigus konfiskeeritud meediast pärit digiandmeid. 2022. aastal ühines 20 riiki, 2023. aastal hõlmas meede juba 26 riiki ja 2024. aastal 27 riiki, sealhulgas partnereid ELi mittekuuluvatest naaberriikidest[99]. Meetmega kehtestati struktureeritud lähenemisviis inimkaubandusega seotud internetimõõtmele alates värbamisest kuni võimalike ohvrite tuvastamise ja nende ärakasutamise ning inimkaubitsejate ja kuritegelike rühmituste avastamiseni. See osutus väga kasulikuks, sest häkatoni järel vähenes kontrollitud veebisaitidel liiklus märkimisväärselt.

---

[94] Tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubandusega tegelevad kuritegelikud võrgustikud tegutsevad peamiselt Saksamaal, Madalmaades, Poolas ja Ukrainas. Seda liiki inimkaubandusega tegelevates võrgustikes on kõige enam esindatud Gruusia, Rumeenia, Venemaa, Ukraina ja Usbekistani kodanikud.

[95] ELi ebaseadusliku uimastikaubanduse ja organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tegevuskava (europa.eu).

[96] 2023. aastal toetas Europol 80 operatiivkoosolekut, 23 ühise operatiivtegevuse päeva ja 2 operatiivrakkerühma.

[97] 2021.–2022. aastal registreeriti 17 711 kahtlustatavat, samas kui aastatel 2019–2020 registreeriti 15 214 ja 2017.–2018. aastal 11 788 kahtlustatavat.

[98] EMPACTi teabelehed-2023.pdf (europa.eu).

[99] Ukraina, Moldova, Albaania, Ühendkuningriik, Kosovo ja Serbia.

Häkaton on oluline, et koolitada liikmesriikide inimkaubandusevastase võitluse spetsialiste selliste digivahendite alal, mida nad saavad oma igapäevatöös kasutada. Selleks et avastada ja uurida inimkaubanduse juhtumeid, mida hõlbustab tehnoloogia kasutamine, rakendasid liikmesriigid[100] eri strateegiaid. Muu hulgas jälgiti internetti (nii pinna- kui ka pimeveebi) ja samal ajal analüüsiti avalikest allikatest pärit reaalajas teavet, kasutati veebiämblikke ja varjatud operatsioone, aga sõlmiti ka avaliku ja erasektori partnerlusi täiskasvanutele mõeldud veebisaitide pakkujate ja lühiajalise üürimisega tegelevate ettevõtjatega[101].

Euroopa tasandil tehti jõupingutusi, et parandada **finantsuurimiste** kasutamist. EMPACTi raames töötasid liikmesriigid koos Europoliga välja käsiraamatu, milles käsitletakse inimkaubanduse uurimiste raames tehtavaid finantsuurimisi. Lisaks käivitas Europoli finantsteabealane avaliku ja erasektori partnerlus (EFIPPP) töösuuna, mille raames töötatakse välja näitajad tehingute automaatseks jälgimiseks[102]. Kuigi konfiskeerimine suureneb, peab Europol inimkaubanduskuritegudega seotud põhjalike finantsandmete puudumist suureks probleemiks. Selle probleemi lahendamiseks peavad õiguskaitseasutused edendama oma arusaamist olukorrast, parandama rahvusvahelist koostööd, investeerima eriressurssidesse ning suurendama finantsasutuste ja kogukondade teadlikkust[103]. Siseriiklikul tasandil teatasid liikmesriigid tihedamast koostööst finantssektoriga. See seisnes inimkaubanduse näitajate kehtestamises, avaliku ja erasektori partnerluste loomises ning korrapärasema koostöö sisseseadmises[104].

ELi tasandil avaldas Europol **tööalase ärakasutamise vältimiseks ja võltsitud töökuulutuste avastamiseks** juhendi,[105] milles selgitatakse kõige levinumaid näitajaid. ELA toetas liikmesriikide tööjõuasutusi piiriülese, kooskõlastatud ja ühise töökeskkonna järelevalve läbiviimisel koos õiguskaitseasutustega, et võidelda deklareerimata töö vastu. Kaks EMPACTi operatiivmeedet keskendusid eranditult tööalasele ärakasutamisele, eelkõige ohvriabile ja põllumajandusele kui suure riskiga sektorile.

24. aprilli 2024. aasta direktiiviga 2024/1260 (mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist)[106] tugevdatakse politsei, prokuröride ja kohtunike suutlikkust jälitada ja konfiskeerida tulu, mida organiseeritud kuritegelikud rühmitused saavad oma ebaseadusliku tegevuse, sealhulgas inimkaubanduse kaudu. Direktiiviga tugevdatakse ka piiriülest politseikoostööd, muutes kriminaaltulu jälitamisega seotud uurimise algatamise organiseeritud kuritegevuse juhtumite puhul kohustuslikuks. Sellega laiendatakse kohtute võimalusi konfiskeerida ebaseaduslikku vara, sealhulgas seletamatu päritoluga vara ilma süüdimõistva kohtuotsuseta, kui kohus on veendunud, et kõnealune vara on saadud kuritegelikul teel. Kõik see peaks võimaldama lõhkuda organiseeritud kuritegelike rühmituste ärimudeleid ja struktuure ning takistada nende edasist kuritegelikku tegevust.

---

[100] Iirimaa, Hispaania, Prantsusmaa, Horvaatia ja Madalmaad.
[101] Austria, Ungari, Saksamaa, Rootsi, Poola, Soome, Horvaatia ja Slovakkia
[102] EFIPPP koduleht – EFIPPP.
[103] Europoli panus.
[104] Helena projekt Ungaris, Taanis, Belgias ja Austrias.
[105] Kuidas ära tunda libatöökuulutusi | Europol (europa.eu) (Ülevaade ELi suure riskiga kuritegelikest võrgustikest | Europol (europa.eu).
[106] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. aprilli 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1260, mis käsitleb kriminaaltulu tuvastamist ja konfiskeerimist (ELT L, 2024/1260, 2.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1260/oj).

Uuendatud **Schengeni infosüsteem (SIS)**[107] võeti kasutusele 7. märtsil 2023[108]. Sellega kaasnesid uued hoiatusteadete kategooriad, millest üks on nn ennetavad hoiatusteated haavatavate isikute kohta, kelle reisimist tuleb takistada[109]. Hoiatusteated haavatavate eakate isikute ja laste kohta sisestatakse SISi pädevate riiklike asutuste, sealhulgas õigusasutuste otsuse alusel. Kui haavatavat eakat isikut või last ähvardab inimkaubanduse oht, võib tema reisimist takistada ja isik tuleks võtta kaitse alla. SISi teine oluline omadus on uut liiki biomeetriliste andmete (nt peopesajäljed ning sõrme- ja peopesajäljendid, samuti teadmata kadunud isikutega seotud DNA-andmed) lisamine, et aidata leida ja tuvastada süsteemi sisestatud isikuid[110].

Hoolimata tihedamast piiriülesest koostööst ja Europoli osalusest mõnes keerukamas uurimises 2021. ja 2022. aastal, on Europoli koostatud statistika ja Eurostati avaldatud ametlik statistika väga erinevad, eelkõige ohvrite arvu, vanuse ja kodakondsuse, ärakasutamise vormide ja kahtlustatavate arvu osas. Kuigi neil lahknevustel on objektiivsed põhjused,[111] tuleb rõhutada liikmesriikidele kehtestatud nõuet jagada Europoliga õigeaegselt asjakohast teavet ja andmeid.

3.3.2 Süüdistuste esitamine ja süüdimõistmine

Inimkaubanduses süüdistuse saanud ja süüdi mõistetud isikute koguarv on suurenenud. Aastatel 2021–2022 esitati süüdistus kokku 8 804 isikule ja inimkaubanduses mõisteti süüdi 4 728 isikut. Võrreldes eelmise aruandeperioodiga 2019–2020 on süüdistuste esitamine suurenenud 35 %[112] ja süüdimõistvate kohtuotsuste arv 57 %[113]. ELi kodanikud moodustasid 2022. aastal 81 % kõigist süüdistuse saanud isikutest ja 74 % kõigist süüdimõistetud isikutest. **Hoolimata üldisest kasvust on esitatud süüdistuste ja süüdimõistvate kohtuotsuste arv endiselt väike**, eriti kui võrrelda seda registreeritud ohvrite ja kahtlustatavate arvuga.

Eurojusti koordineerimisel toimunud uurimiste ja esitatud süüdistuste arv on alates 2019. aastast[114] vähenenud, mis võib osutada raskustele või liikmesriikide vähesele teadlikkusele juhtumite suunamisest ELi asutusele. Selle põhjuseks võib olla ka asjaolu, et

[107] Schengeni infosüsteem – Euroopa Komisjon (europa.eu).
[108] Komisjoni 30. jaanuari 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/201, millega määratakse kindlaks Schengeni infosüsteemi toimimise alguskuupäev vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2018/1861 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2018/1862 (ELT L 27, 31.1.2023, lk 29, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2023/201/oj).
[109] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. novembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1862, milles käsitletakse Schengeni infosüsteemi (SIS) loomist, toimimist ja kasutamist politseikoostöös ja kriminaalasjades tehtavas õigusalases koostöös ning millega muudetakse nõukogu otsust 2007/533/JSK ja tunnistatakse see kehtetuks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1986/2006 ning komisjoni otsus 2010/261/EL (ELT L 312, 7.12.2018, lk 56, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1862/oj).
[110] SISi käitab eu-LISA.
[111] Ohvrite registreerimisega tegelevad liikmesriikide erinevad asutused ja organisatsioonid, kelle tegevus moodustab osa ametlikust statistika kogumisest, samas kui Europolile teatavad juhtumitest ainult õiguskaitseasutused. Tavaliselt ei teata riiklikud õiguskaitseasutused Europolile riigisisestest juhtumitest, vaid ainult piiriülese mõõtmega juhtumitest.
[112] 6 539 inimest aastatel 2019–2020 ja 8 804 inimest aastatel 2021–2022. Süüdimõistetud isikute arv ei ole Saksamaa ja Itaalia puhul teada kogu ajavahemiku kohta ning Küprose puhul 2019. ja 2020. aasta kohta.
[113] 3 019 inimest aastatel 2019–2020 ja 4 728 inimest aastatel 2021–2022. Süüdimõistetud isikute arv ei ole Belgia puhul teada 2020. ja 2022. aasta kohta ning Itaalia puhul 2019. ja 2020. aasta kohta.
[114] 183 juhtumit 2019. aastal, 163 juhtumit 2020. aastal ja 140 juhtumit 2021. aastal, 122 uut inimkaubanduse juhtumit 2022. aastal ja 113 uut inimkaubanduse juhtumit 2023. aastal.

tõendite kogumine kuriteo tuvastamiseks inimkaubandusena on aeganõudev ja ressursimahukas, mis võib kaasa tuua selle, et liikmesriigid keskenduvad esmajoones teiste kuritegude toimepanijate uurimisele ja nendele süüdistuste esitamisele.

Mõned liikmesriigid rakendasid meetmeid, et suurendada süüdistuste esitamise tõhusust koolituste, suuniste ja ühtsete tavade abil[115]. ELi tasandil kohtus **spetsialiseerunud prokuröride fookusrühm** alates selle loomisest aruandeperioodil kolm korda (kord aastas)[116] Eurojusti ja ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaatori kaasjuhtimisel. Kohtumistel osalesid liikmesriikide ja kolmandate riikide prokurörid, et koguda eksperditeadmisi ja tihendada õigusalast koostööd inimkaubanduse vastase võitluse, eelkõige digi- ja finantsuurimise, tööalase ja seksuaalse ärakasutamise ning asendusemaduse ärakasutamise valdkonnas. CEPOLi ja Euroopa õigusalase koolituse võrgustiku osavõtul arutati ka prokuröride ja kohtunike koolitamist.

3.4. Ohvrite varajane tuvastamine, abistamine ja kaitsmine

Inimkaubandusevastases direktiivis on sätestatud ohvrikeskne, soo- ja lapsetundlik lähenemisviis, millega toetatakse kõige haavatavamaid, sealhulgas puuetega inimesi ja rändajaid. **Muudetud direktiiviga** on juurutatud mitmed uuendused, mis tugevdavad märkimisväärselt **ohvrite õigusi**. Muu hulgas nõutakse direktiiviga, et liikmesriigid looksid riiklikud suunamismehhanismid, mis peaksid moodustama läbipaistva, juurdepääsetava ja ühtlustatud raamistiku, millega hõlbustatakse ja tõhustatakse ohvrite suunamist vastutavate riiklike organisatsioonide ja asutuste juurde. Suunamismehhanismi tuleks kohaldada kõigi ohvrite ja kõigi inimkaubandusega seotud süütegude liikide suhtes, võttes arvesse ohvrite konkreetset individuaalset haavatavust. Lisaks peavad liikmesriigid määrama ohvrite piiriülese suunamise kontaktasutuse. Muudetud direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et inimkaubanduse ohvrid saaksid kasutada oma õigust taotleda rahvusvahelist kaitset või samaväärset riigisisest staatust. Seetõttu peavad liikmesriigid tagama, et inimkaubanduse ohvrite abistamise süsteem ja varjupaigamenetlused on vastastikku täiendavad ja ei välista teineteist. Suunamismehhanismid peavad tegema koostööd varjupaigaasutustega, et tagada abi, toetus ja kaitse inimkaubanduse ohvritele, kes vajavad ka rahvusvahelist kaitset.

Kui inimkaubandusevastane direktiiv käsitleb inimkaubanduse ohvrite erivajadusi, siis **kuriteoohvrite õiguste direktiiv**[117] on peamine horisontaalne ohvrite õiguste rakendamise vahend, mida kohaldatakse kõigi kuritegude kõigi ohvrite suhtes. Ohvrite õigusi ja nende rakendamist käsitlevate ELi õigusnormide hoolika hindamise põhjal tegi komisjon 12. juulil 2023 ettepaneku kuriteoohvrite õiguste direktiiv läbi vaadata[118]. Ettepaneku eesmärk on tugevdada ELis veelgi ohvrite, sealhulgas kõige haavatavamate, näiteks inimkaubanduse ohvrite õigusi. Kaasseadusandjad peavad praegu selle üle läbirääkimisi. Lisaks jätkab komisjon tööd **ohvrite õigusi käsitleva ELi strateegia (2020–2025)**[119] rakendamisega ja on juba ellu viinud enamiku oma horisontaalsetest meetmetest.

[115] Horvaatia ja Ungari.
[116] 14. juuni 2022, 28.–29. juuni 2023 ja 26.–27. juuni 2024.
[117] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK (ELT L 315, 14.11.2012, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2012/29/oj).
[118] COM(2023) 424 final.
[119] COM(2020) 258 final.

Lisaks tunnistatakse **direktiivis (EL) 2024/1385 (mis käsitleb naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist)**[120], et seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuv inimkaubandus on naistevastase vägivalla üks vorme. Naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist käsitleva direktiiviga ette nähtud ennetus-, kaitse- ja toetusmeetmed täiendavad direktiivis 2011/36/EL sätestatud meetmeid.

Komisjon võttis 23. aprillil 2024 vastu **soovituse integreeritud lastekaitsesüsteemide kohta**[121]. Soovituse eesmärk on toetada liikmesriike lastekaitsesüsteemide arendamisel ja tugevdamisel vastavalt laste vajadustele ja nende parimates huvides. Eelkõige soodustab see koordineerimist eri tasandite ametiasutuste, eri sektorite spetsialistide ning rahvusvaheliste ja kodanikuühiskonna organisatsioonide vahel. Kõik need lastekaitsega tegelevad osapooled peavad tegema koostööd, et kaitsta lapsi sidusalt ja süsteemselt igasuguse vägivalla eest (füüsiline, vaimne, ka digimaailmas aset leidev vägivald), sealhulgas inimkaubanduse eest.

Lisaks õigusraamistiku vormimisele andsid ELi asutused aru oma vastavatest ohvrite varajase tuvastamise ja kaitsmise meetmetest. Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA) jätkas koolituse korraldamist liikmesriikide varjupaiga- ja vastuvõtuasutustele ning teistele nende nimel töötavatele sidusrühmadele. See koolitus keskendus muu hulgas inimkaubanduse ennetamisele, valmistades ametnikke ja muid asjaomaseid osalejaid ette inimkaubanduse riski- ning tõuke- ja tõmbetegurite tuvastamiseks ning võimalike ohvritega suhtlemiseks, sealhulgas digikanalite kaudu[122]. Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (FRONTEX) korraldas mitu koolitust piirivalveametnikele ning arendas koostööd transpordi- ja lühiajalise üürimisega tegelevate ettevõtjatega[123]. Selle koostöö raames kutsutakse ettevõtjaid osalema Frontexi koolitustel eesmärgiga suurendada teadlikkust sellest, kuidas erasektor saaks õiguskaitsekogukonda toetada.

Kõik liikmesriigid teatasid riigi tasandi meetmetest, mille abil tagatakse, et kõigile tuvastatud ohvritele pakutakse abi, tuge ja kaitset, võttes arvesse soopõhiseid vajadusi ja laste erivajadusi. Need meetmed hõlmasid struktureeritud koostööd lennuettevõtjate ja lennujaamadega, sealhulgas lennuettevõtjate töötajate koolitamist[124]. Loodi ka kahepoolne koostöö konkreetsetes valdkondades, näiteks koostöö Saksamaa ja Bulgaaria vahel tööalase ärakasutamise ohvrite suunamisel. Lisaks tagasid liikmesriigid täiendava rahastamise, et parandada mitteametlikke või ametlikke riiklikke suunamismehhanisme[125] või luua inimkaubanduse ohvritele spetsiaalsed varjupaigad, sealhulgas spetsiaalsed varjupaigad meestele[126]. Mõni liikmesriik[127] tõhustas ohvrite õigusabi, et nad saaksid hüvitist, ning töötas välja brošüürid ja suunised. Mitu liikmesriiki[128] määras

[120] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. mai 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1385, milles käsitletakse naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamist (ELT L, 2024/1385, 24.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1385/oj).
[121] Komisjoni 23. aprilli 2024. aasta soovitus (EL) 2024/1238 integreeritud lastekaitsesüsteemide arendamise ja tugevdamise kohta lapse parimates huvides (ELT L, 2024/1238, 14.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2024/1238/oj).
[122] Euroopa Liidu Varjupaigaameti panus.
[123] Frontex korraldas kohtumisi UBERi, Airbnb ja raudteeliitude esindajatega.
[124] Austria, Läti, Poola, Rumeenia ja Madalmaad.
[125] Soome.
[126] Bulgaaria, Horvaatia, Taani, Prantsusmaa, Iirimaa, Läti, Ungari, Madalmaad, Poola, Portugal, Hispaania.
[127] Austria, Belgia, Ungari ja Iirimaa.
[128] Belgia, Madalmaad, Slovakkia, Itaalia, Rumeenia ja Soome.

inimkaubanduse ohvritele hüvitise vahemikus 250 kuni 65 000 eurot füüsilise vigastuse, varalise kahju, sealhulgas maksmata palga, ja moraalse kahju eest.

Ka kodanikuühiskonna organisatsioonid pakkusid võimalikele inimkaubanduse ohvritele mitmesuguseid õigusnõustamisteenuseid, kaitset ja varjupaika, meditsiinilist, psühholoogilist ja psühhiaatrilist tuge ning abi haridustee jätkamisel.

3.5. Rahvusvaheline mõõde

Partnerlus kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega on hädavajalik, et võidelda inimkaubandusega tegelevate rahvusvaheliste kuritegelike võrgustike vastu. See võimaldab teha kindlaks ühised probleemid ja leida lahendused, mis nõuavad tihedamat koostööd ja ühismeetmeid. ELis avastatud ohvritest 54 % on kolmandate riikide kodanikud. See tähendab, et suundumus on varasemate aastatega võrreldes muutunud. 2022. aastal oli kolmandate riikide kodanikest ohvrite osakaal 63 %. Tõenäoliselt võib see kasv olla seotud rändajaid hõlmavate inimkaubandusjuhtumite arvu suurenemisega, rändevoogudega ja/või sisserändajatest ohvrite tuvastamise paranemisega, mis tuleneb suuremast teadlikkusest inimkaubanduse kohta ja uurimiste arvu suurenemisest.

Aruandeperioodil tugevdati välismõõdet veelgi: rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase võitluse meetmetesse, kandidaatriikide ja ühinemiseelsete riikide laienemisprotsessi ning inimõigustealastesse, julgeoleku- ja rändedialoogidesse kolmandate riikidega lisati inimkaubanduse vastane poliitika, samuti võeti kasutusele mitmesugused välispoliitika vahendid ja tehti operatiivkoostööd partnerriikidega.

Rahvusvahelisele mõõtmele keskenduti ka riiklike koordinaatorite ja raportööride ELi võrgustiku kaks korda aastas toimuvatel kohtumistel 25.–26. aprillil 2023[129] ja 2.–3. detsembril 2024[130]. 25.–26. aprillil 2023. aastal toimunud arutelude järelmeetmena teeb Euroopa rändevõrgustik uuringut, mille eesmärk on analüüsida inimkaubandusevastast poliitikat kolmandate riikidega. 2.–3. detsembril 2024 toimunud kohtumisel, muu hulgas ühisistungil ELi kodanikuühiskonna inimkaubandusevastase platvormiga, keskenduti inimkaubanduse ja rände, sealhulgas rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vahelisele seosele. Üks istung oli pühendatud Ukraina-vastase sõjalise agressiooni eest põgenevate inimeste kaitsele.

Inimkaubandus on tihedalt seotud **rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega**, sest rändajad või nende perekonnad satuvad sageli inimsmugeldajate võlaorjusse, mis toob kaasa nende ärakasutamise. Rändajaid võib ebaseaduslikult üle piiri toimetada ka ärakasutamise eesmärgil. Seepärast on vaja käsitleda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase võitlusega seotud seadusandlikke, operatiiv- ja rahastamismeetmeid koos inimkaubanduse vastase võitlusega ebaseadusliku rände kontekstis[131]. Rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastaste EMPACTi

[129] Riiklike raportööride ja samaväärsete inimkaubanduse vastaste mehhanismide ELi võrgustiku kohtumine – Euroopa Komisjon (europa.eu).

[130] ELi riiklike koordinaatorite ja raportööride võrgustik ning ELi kodanikuühiskonna platvorm ühendavad jõud võitluseks inimkaubanduse vastu – Euroopa Komisjon.

[131] Europoli rändajate smugeldamise vastase Euroopa keskuse (EMSC) 2024. aasta aruanne sisaldab viimaseid arengusuundumusi rändajate smugeldamise ja inimkaubanduse valdkonnas ning kirjeldab praegust kuritegelikku keskkonda. Tackling_threats__addressing_challenges_-_Europol's_response_to_migrant_smuggling_and_trafficking_in_human_beings_in_2023_and_onwards.pdf.

operatiivmeetmetega nähakse ette mitme kolmanda riigi[132] osalemine ja nende hulgas on meetmeid, mis keskenduvad mõnele peamisele ELi-välisele piirkonnale või riigile, kust pärinevad ELis tuvastatud ohvrid ja inimkaubitsejad.

Lisaks esitles komisjon 28. novembril 2023 rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastase võitluse paketti, mis koosneb ettepanekust võtta vastu uus direktiiv, millega kehtestatakse ebaseaduslikule liitu sisenemisele, liidust läbisõidule ja liidus viibimisele kaasaaitamise ennetamise ja tõkestamise miinimumnormid,[133] ettepanekust võtta vastu määrus, millega tugevdatakse politseikoostööd ja Europoli rolli võitluses rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastu,[134] ning üleskutsest luua rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võitlemise ülemaailmne liit. Direktiivi ettepaneku kohaselt on ebaseaduslik üle piiri toimetamine raskendav asjaolu, mis toob kaasa ärakasutamise või mille tulemuseks on ärakasutamine. Määruse ettepanekuga tõhustatakse Europoli juures tegutseva rändajate smugeldamise vastase Euroopa keskuse tegevust, et suurendada piiriülese uurimise suutlikkust nii rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise kui ka inimkaubanduse valdkonnas. Keskuse tegevuse tõhustamise eesmärk on parandada asutustevahelist koostööd, tugevdada koordineerimist ELi tasandil, määrates kindlaks konkreetsed strateegilised ülesanded, parandada teabe jagamist ametiga, suurendada liikmesriikide vahendeid selliste kuritegude ennetamisel ja nende vastu võitlemisel ning tugevdada Europoli toetust operatiivrakkerühmade ja operatiivtoe kasutamise kaudu. Kaasseadusandjad arutavad praegu kõnealuseid ettepanekuid.

Olles teadlik, et 24. veebruaril 2022 alanud Venemaa täiemahuline agressioonisõda **Ukraina** vastu on muutnud inimkaubanduse ohu enneolematult suureks, töötas ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaator välja **ühise inimkaubandusevastase võitluse kava**[135]. Kava rakendamine aitas selliseid kuritegusid ennetada ja hoida kinnitatud inimkaubanduse juhtumite uurimiste arvu madalal. Kiire ja tõhus hädaolukorrale reageerimine ajendas muutma muudetud direktiivi artiklit 19, millega on ette nähtud erandolukorras reageerimise kavad, et ennetada inimkaubanduse ohtu ulatuslike hädaolukordade korral. Agressioonisõja eest põgenejate haavatavust vähendas märkimisväärselt ka **ajutise kaitse direktiivi** aktiveerimine, millega tagati põgenikele ELis kohene kaitse ja õigused[136]. Komisjoni ettepaneku põhjal otsustas nõukogu pikendada direktiivi kehtivust 2026. aasta märtsini[137].

2022. aastal olid Ukraina kodanikud ELis registreeritud inimkaubanduse ohvrite seas kolmanda riigi kodanike hulgas arvukuselt teisel kohal (421 ohvrit). Neist 85 % olid tööalase ärakasutamise ja 13 % seksuaalse ärakasutamise ohvrid. Liikmesriigid ja Europol kinnitasid, et ukrainlastest ohvritega seotud uurimisi alustati ELis juba enne täiemahulise

[132] Maroko, Tuneesia, Gambia, Lääne- ja Kesk-Aafrika, Türgi, Lääne-Balkani riigid, Albaania, Moldova ja Pakistan.
[133] Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, milles sätestatakse ebaseaduslikule liitu sisenemisele, liidust läbisõidule ja liidus viibimisele kaasaaitamise ennetamise ja tõkestamise miinimumnormid (COM(2023) 755 final), EUR-Lex - 52023PC0755 - ET - EUR-Lex (europa.eu).
[134] Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, mis käsitleb politseikoostöö tõhustamist rändajate smugeldamise ja inimkaubanduse ennetamiseks, avastamiseks ja uurimiseks ning Europoli toetuse suurendamist selliste kuritegude ennetamiseks ja nende vastu võitlemiseks, ning millega muudetakse määrust (EL) 2016/794, EUR-Lex - 52023PC0754 - ET - EUR-Lex (europa.eu).
[135] Inimkaubandusevastase võitluse kava Ukraina sõjapõgenike kaitsmiseks - Euroopa Komisjon (europa.eu).
[136] Elamisõigus, juurdepääs tööturule, majutus, sotsiaalabi ja muu abi.
[137] Ukraina põgenikud: nõukogu pikendas ajutist kaitset kuni 2026. aasta märtsini – Nõukogu (europa.eu).

agressioonisõja algust ja/või on need seotud ohvritega, kes juba viibivad ELis. See kinnitab siiski, et Ukraina kodanike, sealhulgas täiemahulise agressioonisõja eest põgenevate inimeste inimkaubanduse ohvriks langemise oht on endiselt suur, Europol peab seda Ukraina toetusel tähelepanelikult jälgima ja see nõuab ühise inimkaubandusevastase võitluse kava pidevat rakendamist.

ELi ametite toel on juba tõhustatud piiriülest operatiivkoostööd Ukrainaga. 2024. aastal osaleb Ukraina 19 EMPACTi tegevmeetmes. 2023. aastal koordineeris Europol kolmepäevast häkatoni, mis oli suunatud ukrainlastest ohvritega seotud internetikuritegevuse vastu, ning 2024. aasta märtsis moodustasid 11 riiki Europoli koordineeritava operatiivtöörühma, et võidelda Ukraina naiste ja tütarlaste seksuaalse ärakasutamise vastu ELis. 2024. aasta mais toetas Europol Hispaania politseid seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubandusega seotud kuritegeliku rühmituse lammutamisel. Kahtlusalused meelitasid ukrainlastest ohvreid lubadusega korraldada neile kaitset, rahalist toetust ja tööd.

Komisjon jätkas koos Euroopa välisteenistusega aruandeperioodil **koostööd ka muude inimkaubanduse ohvrite ja inimkaubitsejate peamiste päritolu- ja transiidiriikidega**[138]. Koostöö seisnes operatiivtegevuses osalemises, poliitikadialoogides ja sihipärases rahastamises. ELi asutused on aidanud suurendada partnerriikide suutlikkust, teinud nendega koostööd ja pakkunud neile tehnilist abi.

EL rahastas ühinemiseelse abi instrumendi (IPA III) raames Lääne-Balkanil 36 miljoni euroga piirkondlikku programmi, millega toetatakse inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastast võitlust. EL sõlmis naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi (NDICI) (2021–2022) raames lepinguid veel ligikaudu 84 miljoni euro ulatuses, et tegeleda organiseeritud kuritegelike rühmituste kasvava osalemisega ebaseaduslikus rändes, mis toob kaasa üha suurema inimkaubanduse ohu rändeteedel, eelkõige ELi naabruses.

ELi Aafrika usaldusfondist rahastas EL 2019. aastast kuni 2024. aasta juulini 15 miljoni euro suurust piirkondlikku programmi, et toetada Põhja-Aafrika riike rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubandusega seotud organiseeritud kuritegelike võrgustike lammutamisel.

Aafrika Sarve piirkonnas toetatakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendist praegu kahte suurt piirkondlikku inimkaubanduse ja ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastast projekti „Parem rändehaldus“, mille eesmärk on tugevdada õiguskaitseasutuste, piiri-/sisserändeametnike ja kaitseteenuste osutajate koostööd. Teine naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendist rahastatav programm (5 miljonit eurot) – Hartumis asuv piirkondlik operatiivkeskus (ROCK) – alustas oma teist etappi 2022. aastal. Programmi eesmärk on vähendada inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise juhtumite arvu Ida-Aafrikas ning tõhustada ohvrite kaitset. 7. mail 2024 kuulutas komisjon välja uue projektikonkursi, mille üheks eesmärgiks on ka inimkaubanduse vastane võitlus, ning eraldas 15 miljonit eurot ühiste operatiivpartnerluse projektide loomiseks, et võidelda rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu kolmandates riikides[139].

[138] Ladina-Ameerika, Nigeeria, Hiina, Pakistan, Maroko, Bangladesh, Lääne-Balkan, Türgi jne.
[139] ISF-2024-TF2-AG-COP Konkursikutse ajakohastatud versioon (europa.eu).

Lääne-Aafrika on endiselt keskne rändajate päritolu- ja transiidipiirkond. Sealt reisitakse ebaseaduslikult ELi Vahemere keskosa rändetee ning Atlandi/Vahemere lääneosa rändetee kaudu. EL toetab ühiseid operatiivpartnerlusi, et suurendada oma partnerite isevastutust, mõju ja pikaajalist jätkusuutlikkust Côte d'Ivoire'is, Guineas, Mauritaanias ja Gambias (partnerlusi rahastatakse eelkõige Sisejulgeolekufondist). EL käivitas 7. märtsil 2024 Mauritaaniaga rändepartnerluse ja -dialoogi, mis hõlmab ka inimkaubandust ja inimeste ebaseaduslikku üle piiri toimetamist. Lisaks on tõsine oht, et kuritegelik tegevus mõjutab arengut ja julgeolekut, eriti enim mõjutatud riikides, ning kujutab endast täiendavat ohtu valitsemisele ja stabiilsusele kogu piirkonnas ja kaugemalgi. Seetõttu on rändajatega kaubitsemine ja rändajate ebaseaduslik üle piiri toimetamine olnud Senegali, Gambia ja Mauritaania julgeolekuprogrammide põhikomponendid.

Aasias lõppes 2024. aasta märtsis edukas projekt „Üleilmsed meetmed inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu Aasias ja Lähis-Idas – GLO.ACT". ÜRO narkootikumide ja kuritegevuse büroo rakendatava programmi PROTECT (rände haldamise ja rändajate kaitse parandamine valitud siiditee riikides) üks komponent tugineb GLO.ACTi edule ja saadud kogemustele ning keskendub võitlusele inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu Afganistanis, Pakistanis ja Iraagis.

Ladina-Ameerikas ja Kariibi mere piirkonnas on EL toetanud EUROFRONTi programmi alates 2020. aastast. Inimkaubandust ja rändajate ebaseaduslikku üle piiri toimetamist käsitlev komponent hõlmab nelja piiripunkti seitsmes Lõuna-Ameerika riigis. Lähitulevikus on eesmärk rakendada siseriiklikke tegevuskavasid, mis tulenevad kahte riiki hõlmavatest ja piirkondlikest mehhanismidest, näiteks Paraguays, Brasiilias või Ecuadoris. EL toetab ka rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastast programmi EL PAcCTO ja selle politseikoostööle spetsialiseerunud võrgustike võitlust inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu.

Üleilmsel tasandil käivitatakse naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi abil (5 miljonit eurot) projekt „Inimkaubanduse ja rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastaste meetmete ja koostöö edendamine riikide vahel ülemaailmsel tasandil" (PACTS). PACTSi abil toetatakse lõuna-lõuna suunalist koostööd ja sellel on tugev ohvriks langenute kaasamise komponent.

Lisaks jätkas EL tihedat koostööd inimkaubandusevastase võitluse valdkonnas tegutsevate **rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonidega**,[140] sealhulgas ÜRO inimkaubandusevastase võitluse asutustevahelise koordineerimisrühma raames. Samuti jätkus koostöö Euroopa Nõukoguga ja selle inimkaubandusevastase võitluse eksperdirühmaga.

Riiklikul tasandil on liikmesriigid aidanud tugevdada suhteid kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, sealhulgas teadlikkuse suurendamise kampaaniate, koolituste (sealhulgas konsulaatide töötajatele korraldatud koolituste), õiguskaitsealase operatiivkoostöö ja õigusalase koostöö, teabe ja parimate tavade vahetamise, tehnilise abi ja sihtotstarbelise rahastamise kaudu[141]. Näiteks on Itaalia sõlminud inimkaubanduse

[140] ÜRO narkootikumide ja kuritegevuse büroo (UNODC), Rahvusvaheline Migratsiooniorganisatsioon (IOM), ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Amet (UNHCR), Rahvusvahelise Rändepoliitika Arendamise Keskus (ICMPD) ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsioon (OSCE).

[141] Taani, Eesti, Prantsusmaa, Soome, Ungari, Itaalia, Iirimaa, Leedu, Malta, Madalmaad, Poola, Portugal, Rumeenia, Sloveenia, Rootsi ja Hispaania.

ohvrite päritolu- või transiidiriikide, eelkõige Nigeeria, Liibüa ja Egiptusega, kahepoolsed lepingud või protokollid, mis hõlbustavad otsest teabevahetust. Portugali riiklik raportööribüroo korraldas ajavahemikul 2021–2023 Tuneesia ametiasutustega koolituskursused.

4. KOKKUVÕTE

Inimkaubanduse keerukus nõuab jätkuvalt **terviklikku reageerimist**, mis hõlmab paljusid osalejaid riiklikul, Euroopa ja rahvusvahelisel tasandil, ning nõuab piisavat suutlikkust ja ressursse ning hästi toimivat koordineerimismehhanismi.

Asjakohaste õiguslike, operatiivsete ja poliitiliste meetmete võtmiseks on **EL tõhustanud inimkaubanduse vastu võitlemise poliitikat**. Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia kujutab endast kindlat raamistikku konkreetsete meetmetega, mis on juba rakendatud või mille rakendamine on käimas. Muudetud inimkaubandusevastase direktiiviga tugevdatakse veelgi õiguslikku reaktsiooni sellistele kuritegudele. Selles on määratud kindlaks uued ärakasutamise vormid, rangemad karistused ja rangemad inimkaubanduse vastu võitlemise eeskirjad, sealhulgas internetis toimuva inimkaubanduse korral, ning selle sätteid ohvrite abistamise ja kaitse kohta on tugevdatud. Lisaks on õigusraamistikku aruandeperioodil oluliselt tugevdatud ka paljude muude uute ELi õigusaktide ja vahenditega.

Siseriiklikul tasandil on liikmesriigid võtnud meetmeid, et koordineerida ja tõhustada inimkaubandusevastast tegevust näiteks uute või ajakohastatud riiklike tegevuskavade ja strateegiate kaudu, mis aitavad rakendada selle kuriteo vastase võitluse suhtes terviklikku lähenemisviisi.

Hoolimata edusammudest õigus-, poliitika- ja operatiivraamistikus, on inimkaubanduse registreeritud ohvrite arv suurenenud ja mõned teadaolevad probleemid püsivad. Samal ajal kerkivad esile uued probleemid, sealhulgas **uued ärakasutamise vormid**. Lisaks täheldatakse, et **suundumused muutuvad**. Näiteks suureneb tööalane ärakasutamine ja sunniviisiline kuritegevus, ja seda kogu maailmas[142]. Samuti on muutunud ohvrite kodakondsus: enamik inimkaubanduse ohvritest on kolmandate riikide kodanikud. Neile probleemidele tuleb viivitamatult reageerida, et lõhkuda inimkaubitsejate ärimudel. Inimkaubanduses osalevad **kõige ohtlikumad kuritegelikud võrgustikud**, mis saavad sellest **tohutut tulu**. Sageli on inimkaubandus seotud **muu kuritegevusega**. **Süüdistuste esitamisi ja süüdimõistvaid otsuseid** on võrreldes kahtlustatavate arvuga **endiselt vähe**, ning **karistused** on sageli leebed, kuna süüdistus esitatakse muude süütegude, mitte inimkaubanduse eest. Tõendite kogumine on aja- ja ressursimahukas ning põhineb sageli üksnes ohvrite ütlustel. Üha suurenev **interneti kasutamine** on jätkuvalt probleem, mida võib tulevikus veelgi süvendada tehisintellekt.

ELi inimkaubandusevastase võitluse keskus toetab strateegia ja õigusnormide rakendamise hõlbustamist, parimate tavade vahetamist, inimkaubandusevastase võitluse spetsialistide vahelise dialoogi edendamist ning teatavate kontseptsioonide, määratluste ja nõuete parema mõistmise tagamist.

Praegusele strateegiale tuginedes aitab uus inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia lahendada esilekerkivaid probleeme pärast 2025. aastat. See uus strateegia on ELi tasandi ekvivalent riiklikele inimkaubandusevastase võitluse kavadele, mille liikmesriigid peavad kooskõlas muudetud direktiiviga vastu võtma 15. juuliks 2028. ELi strateegia aitab kogu

[142] 2024 Global Report on Trafficking in Persons (2024. aasta ülemaailmne inimkaubanduse aruanne).

ELis, koos ELi-väliste partneritega ja üleilmsel tasandil sidusal viisil suunata prioriteete ennetuselt süüdimõistmisele, tuginedes ohvrikesksele lähenemisele.